

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 29ης Απριλίου 2004 *

Στην υπόθεση C-371/02,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Svea hovrätt (Σουηδία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Björnekulla Frukthindustrier AB

και

Procordia Food AB,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1),

* Γλώσσα διαδικασίας: η σουηδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, C. Gulmann (εισηγητή), J. N. Cunha Rodrigues, J.-P. Puissochet και R. Schintgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Léger,
γραμματέας: H. von Holstein,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Procordia Food AB, εκπροσωπούμενη από τον B. Eliasson, jur kand,
- η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την K. Wistrand,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. Braguglia, επικουρούμενο από τον O. Fiumara, vice avvocato generale dello Stato,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την P. Ormond, επικουρούμενη από τον M. Tappin, barrister,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την C. Tufvesson και τον N. B. Rasmussen,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Björnekulla Frukthindustrier AB, εκπροσωπούμενης από τους I. Bernhult και B. A. Samuelson, advokater, της Procordia Food AB, εκπροσωπούμενης από τον B. Eliasson και τον M. Plogell, advokat, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από την C. Tufvesson και τον N. B. Rasmussen, κατά τη συνεδρίαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2003,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της

13ης Νοεμβρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 14ης Οκτωβρίου 2002, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Οκτωβρίου 2002, το Svea hovrätt υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1, στο εξής: οδηγία).
- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Björnekulla Frukthindustrier AB (στο εξής: Björnekulla) και της Procordia Food AB (στο εξής: Procordia), δικαιούχου του σήματος Bostongurka, το οποίο χρησιμοποιείται για τεμαχισμένο αγγουράκι τουρσί σε κονσέρβα, όσον αφορά τα δικαιώματα εκ του εν λόγω σήματος, από τα οποία ζητεί η Björnekulla να κηρυχθεί έκπτωτη η Procordia.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

- 3 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' και δ', της οδηγίας, που επιγράφεται «Λόγοι απαραδέκτου ή ακυρότητας», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Δεν καταχωρούνται ή, εάν έχουν καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθούν άκυρα:

[...]

- β) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα,
- γ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν στο εμπόριο προς δήλωση του είδους, της ποιότητας, της ποσότητας, του προσορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας,
- δ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις τα οποία έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεματική και πάγια πρακτική του εμπορίου».

- 4 Το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας, που επιγράφεται «Λόγοι εκπτώσεως», ορίζει τα εξής:

«2. Ο δικαιούχος του σήματος είναι επίσης δυνατόν να κηρυχθεί έκπτωτος των δικαιωμάτων του αν, μετά την ημερομηνία καταχωρίσεως, το σήμα:

- α) συνεπεία πράξεων ή αδράνειας του δικαιούχου, έχει καταστεί συνήθης εμπορική ονομασία προϊόντος ή υπηρεσίας για την οποία έχει καταχωριστεί».

Το εθνικό δίκαιο

- 5 Δυνάμει του άρθρου 25 του σουηδικού νόμου 1960:644, της 2ας Δεκεμβρίου 1960, περί σημάτων, ο οποίος τροποποιήθηκε προκειμένου να μεταφερθεί η οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο (στο εξής: σουηδικός νόμος περί σημάτων), ο δικαιούχος σήματος μπορεί να κηρυχθεί έκπτωτος των δικαιωμάτων του αν το σήμα δεν διαθέτει πλέον διακριτικό χαρακτήρα.

Η διαφορά της κύριας δίκης

- 6 Η Björnekulla υπέβαλε κατά της Procordia, ενώπιον του tingsrätt, αίτηση περί κηρύξεως του δικαιούχου του σήματος Bostongurka έκπτωτου των δικαιωμάτων του από το σήμα αυτό. Ισχυρίστηκε ότι το εν λόγω σήμα απώλεσε τον διακριτικό του χαρακτήρα, διότι θεωρείται γενικός όρος για τα τεμαχισμένα αγγουράκια τουρσί.

- 7 Προς στήριξη της αιτήσεώς της, η Björnekulla επικαλέστηκε, μεταξύ άλλων, δύο έρευνες της αγοράς βασιζόμενες σε δημοσκόπηση απευθυνθείσα προς τους καταναλωτές.
- 8 Η Procordia αντιτάχθηκε στην αίτηση αυτή επικαλούμενη, ιδίως, μια έρευνα της αγοράς απευθυνθείσα προς τα όργανα λήψεως αποφάσεων των μεγάλων επιχειρήσεων στους τομείς της εμπορίας τροφίμων γενικής φύσεως, των κυλικείων και των πρόχειρων γευμάτων.
- 9 Αναφερόμενο, μεταξύ άλλων, στις προπαρασκευαστικές εργασίες του σουηδικού νόμου περί σημάτων, το tingsrätt έκρινε ότι ο κρίσιμος κύκλος των ενδιαφερομένων για τον καθορισμό του αν το σήμα Bostongurka απώλεσε τον διακριτικό του χαρακτήρα ήταν ο τομέας της διανομής τον οποίο αφορούσε η έρευνα της Procordia. Απέρριψε την αίτηση της Björnekulla, με την αιτιολογία ότι αυτή δεν απέδειξε την απώλεια του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος.
- 10 Το Svea hovrätt έκρινε ότι ούτε η διατύπωση του άρθρου 25 του σουηδικού νόμου περί σημάτων ούτε η διατύπωση του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας επιτρέπουν τον καθορισμό των κύκλων των ενδιαφερομένων των οποίων η γνώμη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για να κριθεί αν ένα σήμα απώλεσε τον διακριτικό του χαρακτήρα. Κατά το δικαστήριο αυτό, αν ο σουηδικός νόμος περί σημάτων ερμηνευθεί υπό το πρίσμα των προπαρασκευαστικών εργασιών του, ο κύκλος των ενδιαφερομένων περιλαμβάνει τους ασχολούμενους με την εμπορία του προϊόντος. Εντούτοις, το Svea hovrätt διερωτάται αν ο νόμος αυτός, ερμηνευόμενος κατά τα άνω, συνάδει προς την οδηγία.
- 11 Στο πλαίσιο αυτό, το Svea hovrätt αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Σε περίπτωση που ένα προϊόν διέρχεται διάφορα στάδια εμπορίας μέχρι να φθάσει στον καταναλωτή, ποιος ή ποιοι είναι, κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας περί σημάτων, οι κύκλοι των ενδιαφερομένων των οποίων η γνώμη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για να κριθεί αν ένα σήμα έχει καταστεί συνήθης εμπορική ονομασία του προϊόντος για το οποίο έχει καταχωρισθεί;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 12 Με το προδικαστικό του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που παρεμβάλλονται ενδιάμεσοι στη διανομή προς τον καταναλωτή ή προς τον τελικό χρήστη ενός προϊόντος καλυπτομένου από καταχωρισμένο σήμα, οι κύκλοι των ενδιαφερομένων των οποίων η γνώμη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για να εκτιμηθεί αν το εν λόγω σήμα κατέστη η συνήθης εμπορική ονομασία του οικείου προϊόντος περιλαμβάνουν όλους τους καταναλωτές ή τους τελικούς χρήστες του προϊόντος και/ή όλους τους επιχειρηματίες που παρεμβάλλονται στην εμπορία του προϊόντος αυτού.
- 13 Κάθε φορά που ένα εθνικό δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει το εθνικό δίκαιο, είτε πρόκειται για προγενέστερες είτε για μεταγενέστερες μας οδηγίας διατάξεις, οφείλει να πράξει τούτο, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το φως του κειμένου και του σκοπού της εν λόγω οδηγίας, ώστε να επιτευχθεί το αποτέλεσμα που αυτή επιδιώκει, συμμορφούμενο έτσι προς το άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-106/89, Marleasing, Συλλογή 1990, σ. I-4135, σκέψη 8, και της 12ης Φεβρουαρίου 2004, C-218/01, Henkel, Συλλογή 2004, σ. I-1725, σκέψη 60), και παρά τα στοιχεία αντίθετης ερμηνείας που θα μπορούσαν να απορρέουν από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του εθνικού κανόνα.

- 14 Η απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο εξαρτάται κατ' ουσίαν από την έννοια του όρου «εμπορική» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας.
- 15 Η Björnekulla και η Ιταλική Κυβέρνηση εκτιμούν ότι ο κρίσιμος κύκλος των ενδιαφερομένων είναι ο κύκλος των καταναλωτών. Η Procordia και η Σουηδική Κυβέρνηση θεωρούν, αντιθέτως, ότι ο κρίσιμος κύκλος είναι ο κύκλος των επιχειρηματιών που παρεμβάλλονται στην εμπορία του προϊόντος. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ο κρίσιμος κύκλος περιλαμβάνει προπάντων τους καταναλωτές του προϊόντος, αλλά ότι, αναλόγως των πραγματικών περιστάσεων, μπορεί να περιλαμβάνει και άλλες ομάδες, μεταξύ άλλων τους ενδιαμέσους.
- 16 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά παγία νομολογία, οι κοινοτικές διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο ενιαίο, υπό το φως των διατυπώσεών τους στις άλλες κοινοτικές γλώσσες (βλ., υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 5ης Δεκεμβρίου 1967, 19/67, Van der Vecht, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 617, και της 17ης Ιουλίου 1997, C-219/95 P, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψη 15).
- 17 Από την εξέταση του κειμένου του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας στις διάφορες γλώσσες προκύπτει ότι οι όροι που χρησιμοποιούνται στο αγγλικό και στο φινλανδικό κείμενο («in the trade» και «elinkeinotoiminpassa») παραπέμπουν μάλλον μόνο στους επαγγελματικούς κύκλους, ενώ οι χρησιμοποιούμενοι στο ισπανικό, στο δανικό, στο γερμανικό, στο ελληνικό, στο γαλλικό, στο ιταλικό, στο ολλανδικό, στο πορτογαλικό και στο σουηδικό κείμενο («en el comercio», «inden for handeln», «im geschäftlichen Verkehr», «συνήθης εμπορική ονομασία», «dans le commerce», «la generica denominazione commerciale», «in de handel», «no comércio» και «i handeln») υποδηλώνουν μάλλον τόσο τους καταναλωτές και τους τελικούς χρήστες όσο και τους επιχειρηματίες που διανέμουν το προϊόν.
- 18 Έτσι, προκύπτει ότι, στην πλειονότητα των γλωσσικών κειμένων της, η υπό ερμηνεία κοινοτική διάταξη δεν περιορίζεται μόνο στους επαγγελματικούς κύκλους.

- 19 Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται από την εν γένει οικονομία και από τον σκοπό της οδηγίας.
- 20 Η βασική λειτουργία του σήματος είναι να εγγυάται στον καταναλωτή ή τον τελικό χρήστη την ταυτότητα καταγωγής του φέροντος το σήμα προϊόντος ή της οικείας υπηρεσίας, αφού του δίνει τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, το εν λόγω προϊόν ή την εν λόγω υπηρεσία από αυτά που έχουν άλλη προέλευση (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C-39/97, Canon, Συλλογή 1998, σ. I-5507, σκέψη 28, και της 4ης Οκτωβρίου 2001, C-517/99, Merz & Krell, Συλλογή 2001, σ. I-6959, σκέψη 22). Προκειμένου να μπορεί το σήμα να επιτελεί τη λειτουργία του ως ουσιώδες στοιχείο του συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού που επιδιώκει να καθιερώσει η Συνθήκη ΕΚ, πρέπει να παρέχει την εγγύηση ότι κάθε προϊόν ή υπηρεσία με το σήμα αυτό έχει κατασκευαστεί ή παρέχεται υπό τον έλεγχο μας και μόνον επιχειρήσεως η οποία φέρει την ευθύνη για την ποιότητά τους (προπαρατεθείσα απόφαση Canon, σκέψη 28).
- 21 Ο κοινοτικός νομοθέτης κατοχύρωσε τη βασική αυτή λειτουργία του σήματος ορίζοντας, στο άρθρο 2 της οδηγίας, ότι τα σημεία που επιδέχονται γραφική παράσταση μπορούν να αποτελέσουν σήμα μόνον υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μας επιχειρήσεως από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων (προπαρατεθείσα απόφαση Merz & Krell, σκέψη 23).
- 22 Οι συνέπειες της προϋποθέσεως αυτής αντλούνται στη συνέχεια, κυρίως, με τα άρθρα 3 και 12 της οδηγίας. Ενώ το άρθρο 3 απαριθμεί τις περιπτώσεις στις οποίες το σήμα δεν μπορεί, εξ αρχής, να εκπληρώσει την αρχική του λειτουργία, το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', αφορά κατάσταση στην οποία το σήμα δεν είναι πλέον ικανό να εκπληρώσει τη λειτουργία αυτή.
- 23 Μολονότι η αρχική λειτουργία του σήματος είναι ουσιώδης κατ' αρχάς για τον καταναλωτή ή τον τελικό χρήστη, είναι εξίσου σημαντική για τους ενδιαμέσους που παρεμβάλλονται στην εμπορία του προϊόντος. Πράγματι, όπως και για τους καταναλωτές ή τους τελικούς χρήστες, το σήμα θα συμβάλει στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς τους στην αγορά.

- 24 Γενικώς, η αντίληψη του κύκλου των καταναλωτών ή των τελικών χρηστών έχει καθοριστικό ρόλο. Πράγματι, όλη η διαδικασία της εμπορίας έχει ως σκοπό την αγορά του προϊόντος από πρόσωπα του κύκλου αυτού και ο ρόλος των ενδιαμέσων συνίσταται τόσο στον εντοπισμό και στην πρόβλεψη της ζήτησής του προϊόντος αυτού όσο και στην αύξηση και στον προσανατολισμό της.
- 25 Έτσι, οι κύκλοι των ενδιαφερομένων περιλαμβάνουν προπάντων τους καταναλωτές και τους τελικούς χρήστες. Εντούτοις, αναλόγως των χαρακτηριστικών της αγοράς του οικείου προϊόντος, η επίδραση των ενδιαμέσων στις αποφάσεις περί αγοράς του προϊόντος και, επομένως, η αντίληψή τους ως προς το σήμα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη.
- 26 Συνεπώς, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που παρεμβάλλονται ενδιάμεσοι στη διανομή προς τον καταναλωτή ή προς τον τελικό χρήστη ενός προϊόντος καλυπτομένου από καταχωρισμένο σήμα, οι κύκλοι των ενδιαφερομένων των οποίων η γνώμη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για να εκτιμηθεί αν το εν λόγω σήμα κατέστη η συνήθης εμπορική ονομασία του οικείου προϊόντος περιλαμβάνουν όλους τους καταναλωτές ή τους τελικούς χρήστες και, αναλόγως των χαρακτηριστικών της αγοράς του οικείου προϊόντος, όλους τους επαγγελματίες που παρεμβάλλονται στην εμπορία του προϊόντος αυτού.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 27 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Σουηδική και η Ιταλική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 14ης Οκτωβρίου 2002 το Svea hovrätt, αποφαινεται:

Το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που παρεμβάλλονται ενδιάμεσοι στη διανομή προς τον καταναλωτή ή προς τον τελικό χρήστη ενός προϊόντος καλυπτομένου από καταχωρισμένο σήμα, οι κύκλοι των ενδιαφερομένων των οποίων η γνώμη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για να εκτιμηθεί αν το εν λόγω σήμα κατέστη η συνήθης εμπορική ονομασία του οικείου προϊόντος περιλαμβάνουν όλους τους καταναλωτές ή τους τελικούς χρήστες και, αναλόγως των χαρακτηριστικών της αγοράς του οικείου προϊόντος, όλους τους επαγγελματίες που παρεμβάλλονται στην εμπορία του προϊόντος αυτού.

Skouris

Gulmann

Cunha Rodrigues

Puissochet

Schintgen

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Απριλίου 2004.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

V. Skouris